

För att Sverige ska kunna behålla en god krisberedskap och krishanteringsförmåga anser SEKO att beredskapspolisen bör finnas kvar i sin nuvarande form. En nedläggning av beredskapspolisen försämrar samhällets nationella krishantering och höjd beredskap och sätter stora utmaningar på polisens uthållighet.

Beredskapspolisen är en nödvändig organisation för samhället och dess invånares säkerhet och trygghet

Synpunkter om utredningen

SEKO anser att översynens arbete har skett på ett tvivelaktigt sätt och att utredningen inte är objektiv. Rikspolisstyrelsen har vinklat översynen och frågorna har utformats så att det ska bli ett negativt svar. Ett spel som går ut på att finta bort motståndarna. Rikspolisstyrelsen använder översynen för att samla negativa fakta i syfte att skjuta verksamheten i sank, istället för att undersöka effektivisering och utveckling. Dessa strategiska, dolda och förnekande, syften har blandat sig med sakinriktade motiv i denna översyn.

”Att användandet och behovet av beredskapspolisen har minskat” är inte relevant då Rikspolisstyrelsen medvetet undvikit att använda beredskapspolisen. Därför anser SEKO att arbetsmetoden är fel. Hur mycket beredskapspolisen använts hittills utgör inte ett rättvist och bra underlag för att bedöma framtiden. Hur man borde ha använt den och hur man skulle kunna använda den är naturligtvis viktigare att försöka komma fram till. Beredskapspolisen har dessutom gjort flera odokumenterade insatser under sin övning, som t.ex nykterhetskontroll och räddningstjänst.

Utredningens mål och avsikt är nedläggning. En sådan utredning gjordes redan år 2008 och fler myndigheter ansåg att det finns behov av beredskapspolisen. Fast man har varit medveten om regeringens beslut på 20.000 poliser.

SEKO anser att översynen är för tunn och arbetet startades med väldigt kort varsel och för få sammanträden. Utredningen har inte heller använt sig av tillräckligt forskningsunderlag kring civil krishantering. Utredningen borde undersöka samhällets krisberedskap i sin helhet.

Rikspolisstyrelsen har inte förhandlat eller tagit hänsyn till SEKO:s erinran gällande direktivet om översynen. Inför beslutet om Rikspolisstyrelsens hemställan till Justitiedepartementet presenterades beredskapspolisen för arbetstagarorganisationerna inom polisen på ett inkorrekt sätt och gav ett budskap att Rikspolisstyrelsen står för alla kostnader.

Arbetsgruppen var överens om att beredskapspolisen bör finnas kvar. Utredarens slutsats är inte förankrat i gruppen.

Tidigare utredningar

EU-toppmötet i Göteborg år 2001

I översynen står det att beredskapspolisen skulle varken göra till eller från under EU toppmötet i Göteborg 2001. SEKO delar inte samma uppfattning. Vi anser att i samband med massarresteringen av 459 personer vid Hvidtfeldtska gymnasiet förbrukades en stor del av de polistimmar som stod till förfogandet. Demonstranter fick sitta i bussar i flera timmar mitt i sommaren. Generande olägenheter uppstod då de inte fick varken vatten eller tillåtelse till toalettbesök. Arresten saknade både bemanning och beredskap för detta stora antal. Faktum är att arresteringen bröt lugnet mellan polis och demonstranter. En användning av beredskapspoliser kunde ha frigjort ett antal polismän som kunde ha tagit hand om de arresterade på ett rättsligt korrekt sätt. Kanske hade man då kunnat minska irritationen och förhindrat upplopp.

Stormen Gudrun 2005

Utredaren skriver att förstärkning från andra polismyndigheter kunde ha kommit fram med någon dags varsel. SEKO anser att utredningen inte har förstått vad krishantering innebär. Stora värden och liv stod på spel och det var tidsbrist. Därför var det viktigt att använda beredskapspolisen som kunde komma till tjänst med kort varsel. Många beredskapspoliser var själva drabbade av stormen Gudrun.

I översynen på sidan 33 står det att idag har polismyndigheten i Kronobergs län egna resurser som överstiger antalet beredskapspoliser som kallades in år 2005. Faktum är att det råder stor osäkerhet om hur kraftig en eventuell kommande storm eller naturkatastrof är . Därför kan man inte dra en sådan slutsats som har gjorts i denna utredning.

Enligt professor Sundelius kännetecknas en kris av :

1. Betydande värden står på spel (människors hälsa och liv under Gudrun)
2. Omständigheterna präglas av betydande osäkerhet (människors hälsotillstånd, väderförhållanden mm.)
3. Begränsad tid står till förfogande (räddningsinsats måste komma igång snabbt)

Rekrytering och utbildning

Rekrytering av beredskapspoliser gjordes av polismyndigheten i Stockholms län i december 2009. Grundutbildningen var bokad under våren och hösten 2010. Utbildningen stoppades på grund av Rikspolischefens beslut. En onödig kostnad för polisen. Inga repetitionsutbildningar har gjorts i väntan på nytt beslut.

SEKO anser att Rikspolisstyrelsen har nonchalerat riksdagens beslut genom beslutet att stoppa rekrytering och utbildning.

Polisens organisationsutveckling

Utredningen presenterar en rad punkter om organisationsutveckling inom polisen. Denna personal ingår i ordinarie verksamhet som lämnar vakum i annan verksamhet vid eventuella händelser. Polismyndigheterna har svårt att få ihop sina tjänstgöringslistor p.g.a. att det fattas

personalresurser. Ändå har vi nu 20.000 poliser! Polisen har inte lyckats med att komma åt bostadsinbrott och anlitar privata aktörer istället. Polisen har inte heller lyckats med att få ut poliser till 50% yttre tjänst. För en kostnadseffektiv och renodlad polisverksamhet bör det i första hand ses över om poliser ska få arbeta med rent administrativa arbetsuppgifter och civila tjänster som inte kräver polisutbildning och befogenhet. De utökade arbetsuppgifterna kräver större personalresurs inom polisen. Vi efterfrågar en utredning om polisens effektivitet innan man påbörjar med översynen om beredskapspolisen. Denna översyn sätter polisens krishanteringsförmåga på spel.

Den nationella förstärkningsorganisationen (NFO) på 1 200 poliser är utbildad enbart för insatser mot demonstrationer och har inget med krishantering (svåra påfrestningar) att göra. Beredskapspoliser har mycket hög motivation och engagemang.

Totalförsvaret och frivillighet

De förändrade förutsättningar inom Totalförsvarets personalförsörjning, ”frivillighet istället för plikt” ökar inte kostnaderna för logi och förmåner. I annat fall anser vi att Rikspolisstyrelsen bör utbilda civilanställda till beredskapspoliser i fortsättningen i syfte att undkomma antagandet om högre kostnader. Civilanställda har hög kompetens inom polisen som brottsutredare, anmälningssupptagare, gränskontrollanter, radiooperatörer, säkerhetschaufförer, jurister, psykologer, kriminologer, analytiker och m.m. Listan kan göras lång.

Internationellt

Beredskapspolisen är inget svenskt fenomen. Det finns motsvarande organisationer i stora delar av världen. De är mycket mer påkostade och bättre organiserade än i Sverige. Dessa frivilliga poliser används mycket oftare och allmänhetens syn är mycket positiv. England, USA, Canada och Holland är några få exempel. Polisen i Holland, som inom Europa anses stå för en mycket god krisberedskap, använder sina beredskapspoliser i bl.a. krishantering.

Beredskapspolisen är en bra resurs för en internationell civil krishantering och fredsbefrämjande insatser.

Krisberedskap och höjdberedskap

SEKO anser att Polisens krisberedskap är personberoende och ineffektiv. Polisen har inte lyckats med att implementera förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. Det råder stor osäkerhet om Rikspolisstyrelsen har förstått begreppet Krisberedskap. Det råder stor osäkerhet om andra myndigheter har lyckats med förordningen (2006:942). Vilket kan innebära att samhället i helhet inte har god krisberedskap och höjd beredskap. Polisen redovisar i sin årsrapport SPT som krisberedskap. SPT är enbart en arbetsmetod som används under demonstrationer och har inget med krishantering och beredskap att göra. Det finns även all anledning att ifrågasätta polisens ”risksårbarhetesanalys”. Teoretisk sett ser polisens krisberedskap bra ut men den är oprövad i praktiken och brister i verkligheten.

Utredningen har inte heller tagit höjd beredskap på allvar. Beredskapspolisen är den enda organisation som regeringen skulle kunna använda idag vid höjd beredskap.

Utredningen har rätt om att hotet om höjd beredskap har minskat. Däremot visar forskning att nationell krisberedskap idag utgör en mer komplicerad utmaning än vad hotet om militär invasion gjorde under kalla kriget. Därför anser SEKO att beredskapspolisen bör finnas kvar i sin nuvarande form.

Vetenskaplig forskning

Polisen har inte någon god uthållighet för att klara av svåra påfrestningar, större olyckor och katastrofer. Forskning visar att även om i det aktuella stund finns en beredskap hos myndigheter, företag och allmänheten är den inte alltid rätt utformad sett till vad som kan inträffa. Trots att man kan förbereda sig och även dra lärdom från tidigare kriser kan det vara svårt att motivera full beredskap inför alla de saker som potentiellt kan träffa i ett område. Enligt forskaren Reemark organisering kring hot och risk, kunde krisen bli ännu hårdare om stormen Gudrun hade drabbat större delar av landet.

Terrorattackerna i London 2005 är ett tydligt bevis på att det behövs fler poliser i yttre tjänst för att säkerställa ordning. För polismyndigheterna i London uppstod avsevärda organisatoriska problem för att bland annat räkna till med personalresurs. Detta fast brittiska myndigheter har bred konkret erfarenhet av att hantera terroråd och andra kriser.

Kostnader

Polisens kostnadsuppgifter från Rikspolisstyrelsen stämmer inte i verkligheten. Dessa kostnader debiteras Myndigheten för samhälls skydd och beredskap (MSB) av medel ur anslag 2:4. Kostnader som polisen står för i egenskap av chefer är för arbetstid främst vid repetitionsutbildningar. Dessa kostnader är långt under 5 miljoner /år. Dessa kostnader i form av lön är arbetsgivaren alltid skyldig att betala oavsett vilken arbetsuppgift en polisman har under sin arbetstid. Polisorganisationen får även större kompetens eftersom dessa poliser får utbildning i ledarskap, krishantering, räddningstjänst, höjd beredskap med mera. Utredningen borde göra en bättre redovisning om dessa 5 miljoner.

Den faktiska kostnaden för beredskapspolisen är 10-15 miljoner per år. De medel som har blivit över har betalats tillbaka till MSB. Rikspolisstyrelsens och utredarens antagande om risken att i fortsättningen finansiera beredskapspolisen är felaktig. MSB:s anslag 2:4 drivs idag i projektform och Rikspolisstyrelsen har fortsatt möjlighet att äska medel ur anslaget i projektform. MSB har aldrig påstått att de inte ska finansiera beredskapspolisen i fortsättningen. Myndigheten anser att det finns behov av beredskapspolisen och att de bör utnyttjas i större utsträckning.

För en kostnadseffektiv verksamhet bör RPS börja med att utreda polisorganisationen i första hand och de onödiga kostnader som förekommer inom Polisorganisationen. Polisorganisationen behöver en effektivisering där man använder resurserna på rätt sätt.

Beredskapspoliser är billigare alternativ än näringslivets säkerhetsbranscher som väktare och ordningsvakter. Polisen har envisats om att anlita privata vaktbolag och därmed varit kostnadsineffektiva. Väktare och ordningsvakter kostar uppskattningsvis kring 400 - 500 kronor

timmen. Dessutom får man inte ut lika mycket produktion av dem som man kan få av en beredskapspolis p.g.a. att väktare och ordningsvakter saknar beredskapspolisens utbildning och befogenheter. Beredskapspoliser som tjänstgör har en lön motsvarande en nytexaminerad yrkespolis d.v.s 185:- / timme. Logiersättning för beredskapspoliser under tjänstgöring förekommer inte eftersom de tjänstgör i sitt eget län och kan bo i sin egen bostad. Övertidsersättning förekommer inte heller.

Slutsats

Rikspolisstyrelsen har inte ökat samhällets och andras myndigheters kännedom om beredskapspolisen som polisens förstärkningsresurs, vilket har varit riksdagens krav. De har dessutom, genom att stoppa rekrytering och utbildning, brutit mot riksdagens beslut om 1500 beredskapspoliser

Ett samhälle är skyldigt att försvara sina medborgare mot inre och yttre hot. Om en krishantering misslyckas så är det alltid den sittande regeringen som ställs till svars. Tjänstemän sitter ofta kvar i sina positioner medan de styrande politikerna kan få gå eller hamna i oppositionen. En nedläggning av beredskapspolisen är ett hot mot samhällets och invånarnas säkerhet och trygghet. Rikspolisstyrelsen har inte utrett samhällets krisberedskap i sin helhet och sätter därmed samhället i fara och osäkerhet. Rikspolisstyrelsen har inte heller tagit hänsyn till EU:s säkerhetsstrategi och de nya hoten i sin utvärdering.

Vi anser att Rikspolisstyrelsen istället borde undersöka om hur man kan utveckla beredskapspolisen och driva den på ett mer kostnadseffektivt sätt. En nedläggning av beredskapspolisen försämrar den nationella krishanteringsförmågan och polisens uthållighet. Polisen blir tvungen att anlita privata väktarbolag vilket är ett mycket dyrare alternativ. Dessutom saknar näringslivet samma utbildning och befogenhet som beredskapspolisen. Forskning visar att (kris-) erfarenhetsbaserad inlärning inte har varit en stark gren inom ordningsmakten.

En nedläggning av beredskapspolisen kan bidra till privatisering av polisen. Det finns risk att polisen blir polisens polis, eftersom efterfrågan om fler väktare och ordningsvakter med utökad polisbefogenhet ökar som ett komplement till polisen. En sådan utveckling ställer inte SEKO upp på.

Antalet 20.000 poliser, har ingen betydelse med tanke på de händelser som kan inträffa under större olyckor eller naturkatastrofer. Alla myndigheter och organisationer är beroende av frivilliga förstärkningsresurser inom sitt kompetensområde. Beredskapspolisen inom svensk polis är ett typexempel. Beredskapspolisen ökar polisens synlighet.

SEKO anser att Beredskapspolisen är en nödvändig organisation och har en viktig roll i vårt demokratiska samhälle. Vi anser att beredskapspolisen ska finnas kvar i sin nuvarande form som förstärkningsresurs till polisen.

Ebrahim Nikkhah-Dehkordi
SEKO Polisen
2010-05-28